

บทที่ 6

การว่างงาน เงินเฟ้อ และการคาดคะเน

การว่างงาน

การว่างงาน (unemployment) ถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญของระบบเศรษฐกิจภายหลังจากการตกต่ำทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ทั่วโลกในปี ค.ศ.1930 ทั้งนี้ เพราะก่อนช่วงดังกล่าวความเชื่อของนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่อยู่บนพื้นฐานทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกซึ่งเชื่อในกฎของเชย์ที่กล่าวว่า อุปทานจะก่อให้เกิดอุปสงค์ด้วยตัวของมันเองเสมอ และสิ่งนี้ย่อมเป็นผลให้ระบบเศรษฐกิจจะสามารถปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพที่มีการจ้างงานเต็มที่ได้เสมอ ด้วยเหตุนี้ ก่อนช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ ปัญหาการว่างงานจึงไม่ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากนัก อย่างไรก็ตาม ภายหลังการเกิดขึ้นของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่เป็นต้นมา ปัญหาการว่างงานก็ได้กลายมาเป็นปัญหาสำคัญของทุกประเทศที่จะก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ตามมา ดังนั้น รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงจำเป็นต้องกำหนดให้การลดปัญหาการว่างงานเป็นหนึ่งในเป้าหมายทางเศรษฐกิจมหภาค (macroeconomic goals) ของทุกประเทศ

1. ความหมายและการวัดการว่างงาน

ตามคำนิยามของสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ให้นิยามของคำว่ากำลังแรงงาน และการว่างงาน ไว้ดังนี้

กำลังแรงงาน หมายถึง บุคคลทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งในระหว่าง 7 วันก่อนสัมภาษณ์มีงานทำ หรือว่างงาน หรือรอฤดูที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำงาน และตามปกติจะทำงานโดยไม่ได้รับสิ่งตอบแทนในไร่นา เกษตรหรือธุรกิจซึ่งทำกิจกรรมตามฤดูกาล โดยมีหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครัวเรือนเป็นเจ้าของ หรือผู้ดำเนินการ

ผู้ว่างงาน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และในระหว่าง 7 วันก่อนวันสัมภาษณ์ มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ไม่ได้ทำงานและไม่มีการจ้างงานประจำ แต่ได้หางาน สมัครงานหรือรอการบรรจุในระหว่าง 30 วันก่อนวันสัมภาษณ์
2. ไม่ได้ทำงานและไม่มีการจ้างงานประจำ และได้หางานทำในระหว่าง 30 วันก่อนวันสัมภาษณ์ แต่พร้อมที่จะทำงานในระหว่าง 7 วันก่อนวันสัมภาษณ์

เราย่อมที่จะสามารถคำนวณหาอัตราการว่างงาน (unemployment rate) ในการใช้เป็นดัชนีชี้วัดระดับการว่างงานของประชากรในประเทศได้ โดยอาศัยสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$UR = \frac{U_n}{LF} \times 100$$

โดยที่	U_R	คือ	อัตราการว่างงาน
	U_n	คือ	ผู้ว่างงาน
	LF	คือ	กำลังแรงงาน

2. ประเภทของการว่างงาน

การแบ่งประเภทของการว่างงาน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 การว่างงานตามปกติ (fictional unemployment) เป็นการว่างงานที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในตลาดแรงงาน แต่เป็นการว่างงานในระยะสั้น ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนงานเพื่อหางานใหม่ที่ดีกว่าหรือเหมาะสมกว่าเมื่อเทียบกับงานเดิม การว่างงานตามปกติอาจช่วยในการเพิ่มผลิตภาพโดยรวมให้กับระบบเศรษฐกิจได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะการที่แรงงานมีการแสวงหางานใหม่ที่ดีกว่าและเหมาะสมกับตนมากกว่างานเดิม ย่อมช่วยในการจัดสรรทรัพยากรแรงงานได้ดียิ่งขึ้นเพราะแรงงานที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่สูงก็ควรที่จะมีโอกาสที่จะทำงานที่ต้องใช้องค์ประกอบเหล่านั้นสูง ขณะเดียวกันก็ควรได้รับค่าตอบแทนที่สูงด้วย ส่วนแรงงานที่มีองค์ประกอบเหล่านั้นในลักษณะที่ต่ำกว่าก็ควรที่จะหางานที่เหมาะสมกับตนจึงจะเป็นการเหมาะสมกว่า ดังนั้น หากในตลาดแรงงานมีการหมุนเวียนงานในลักษณะดังกล่าวนี้ ย่อมทำให้ผลิตภาพโดยรวมในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้นได้

2.2 การว่างงานเนื่องจากโครงสร้าง (structural unemployment) เป็นการว่างงานระยะยาวที่โดยปกติมักจะเกิดขึ้นจากด้านอุปสงค์ต่อแรงงาน การว่างงานเนื่องจากโครงสร้างเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจซึ่งส่งผลให้เกิดการลดต่ำลงของอุปสงค์ต่อแรงงานในระบบเศรษฐกิจ ทั้งนี้ปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจอาจประกอบด้วยหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในความพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้บริโภคมีความพอใจต่อสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งย่อมส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น ขณะที่สินค้าและบริการที่ผู้บริโภคมีความพอใจน้อยลงก็จะต้องลดการผลิตและทำให้มีการว่างงานเกิดขึ้นตามมาได้

2.3 การว่างงานตามวัฏจักร (cyclical unemployment) เป็นการว่างงานที่เกิดขึ้นตามวัฏจักรธุรกิจในช่วงเศรษฐกิจถดถอย (recession) โดยมีสาเหตุหลักมาจากการขาดแคลนอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ การว่างงานตามวัฏจักรนี้ถือได้ว่าเป็นประเภทของการว่างงานที่แตกต่างไปจากการว่างงานตามปกติและการว่างงานเนื่องจากโครงสร้าง

2.4 การว่างงานตามฤดูกาล (seasonal unemployment) เป็นการว่างงานที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลในช่วงระหว่างปี โดยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากฤดูกาลหนึ่งไป

ยังอีกฤดูกาลหนึ่งก็อาจส่งผลให้งานบางประเภทต้องหยุดหรือลดเวลาในการทำงานลง ซึ่งจะทำให้แรงงานจำนวนหนึ่งต้องว่างงาน

3. คำนิยามต่าง ๆ เกี่ยวกับการว่างงาน

3.1 การว่างงานโดยสมัครใจและการว่างงานโดยไม่สมัครใจ (voluntary and involuntary unemployment) เป็นคำนิยามเกี่ยวกับการว่างงานที่เป็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับภาวะดุลยภาพในตลาด

3.2 การว่างงานโดยเปิดเผยและการว่างงานแอบแฝง (open and disguised or hidden unemployment) เป็นคำนิยามเกี่ยวกับการว่างงานที่เกี่ยวกับแนวคิดในการสำรวจจำนวนผู้ว่างงานที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจ

3.3 การจ้างงานเต็มที่ (full employment) และอัตราการว่างงานตามธรรมชาติ (natural rate of unemployment) การจ้างงานเต็มที่หรือเรียกอีกด้านหนึ่งว่า อัตราการว่างงาน ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ (full employment unemployment rate)

4. ผลกระทบที่เกิดจากการว่างงาน

4.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

ก. ผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติ กล่าวคือ เมื่อเกิดการว่างงานย่อมทำให้ความสามารถที่จะก่อให้เกิดผลผลิตของประเทศลดลง โดยนักเศรษฐศาสตร์วัดส่วนของผลผลิตที่สูญเสียไปได้จากขนาดของช่องว่างผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP gap) ที่เป็นผลต่างระหว่างผลิตภัณฑ์ประชาชาติตามศักยภาพ (potential GNP) ซึ่งหมายถึงระดับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่กับผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่เกิดขึ้นจริง (actual GNP) หรือเขียนในรูปสมการ ได้ดังนี้

$$\text{GNP gap} = \text{potential GNP} - \text{actual GNP}$$

ข. ผลกระทบต่อผลิตภาพในการผลิตของระบบเศรษฐกิจในอนาคต เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่เกิดการว่างงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการว่างงานเป็นระยะเวลานาน ย่อมทำให้ทั้งแรงงาน เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่เคยใช้ในการผลิตถูกทิ้งไว้โดยปราศจากการใช้งาน ซึ่งจะเป็นผลให้ปัจจัยเหล่านี้มีความสามารถลดน้อยลงไปได้เมื่อมีการนำกลับมาใช้งานอีกครั้งในอนาคตผลกระทบจากการว่างงานอีกกรณีหนึ่งก็คือ การทำให้ผลิตภาพโดยรวมของระบบเศรษฐกิจที่จะใช้ในการผลิตในอนาคตลดลงได้

4.2 ผลกระทบทางสังคม เป็นการพิจารณาถึงผลกระทบจากการว่างงานที่จะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา โดยการที่บุคคลว่างงานย่อมหมายถึง การขาดรายได้ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลต้องหันไปประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การขายยาเสพติด การลักขโมย การปล้น และการฆ่าชิงทรัพย์ เป็นต้น

5. แนวทางแก้ไขปัญหาการว่างงาน

เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราจึงควรใช้มาตรการหรือนโยบายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งพอที่จะสรุป

5.1 การแก้ไขปัญหาการว่างงานตามปกติ เนื่องจาก การว่างงานตามปกติโดยส่วนใหญ่ หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งใหม่ที่ดีกว่า ทั้งในส่วนของแรงงานและนายจ้าง รัฐบาลอาจช่วยเหลือในรูปแบบของการจัดตลาดนัดแรงงานหรือจัดตั้งหน่วยงานที่จะทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลที่จะช่วยให้นายจ้างและแรงงานได้พบปะกันโดยสะดวก รวมถึงการจัดให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมให้แก่ลูกจ้าง

5.2 การแก้ไขปัญหาการว่างงานเนื่องจากโครงสร้าง การว่างงานเนื่องจากโครงสร้างเป็นปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในความพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้า รัฐบาลอาจจัดให้มีการฝึกอบรมทักษะความรู้ความสามารถให้แก่แรงงาน เพื่อที่จะช่วยให้สามารถปรับตัวในการทำงานที่ต้องใช้เทคโนโลยีได้ สำหรับในกรณีของการว่างงานที่เกิดจากโรงงานหรือธุรกิจต้องปรับลดแรงงานหรือปิดกิจการอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในความพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของตน รัฐบาลก็อาจแก้ไขด้วยมาตรการในทำนองเดียวกัน กรณีที่แรงงานต้องออกจากงานเนื่องจากไม่สามารถปรับตัวได้ หรือธุรกิจจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรแทน นอกจากนี้ รัฐบาลอาจส่งเสริมให้มีการผลิตที่เป็นลักษณะของอุตสาหกรรมขนาดย่อมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการมีงานทำของแรงงานจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

5.3 การแก้ไขปัญหาการว่างงานตามวัฏจักร การว่างงานตามวัฏจักรเป็นการว่างงานที่ก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงและทั่วถึงทั้งระบบเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาการว่างงานตามวัฏจักรจึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการหรือนโยบายที่สามารถบรรเทาหรือแก้ไขความรุนแรงของปัญหา นโยบายที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการว่างงานตามวัฏจักร ประกอบด้วยนโยบายสำคัญ 2 ลักษณะ คือ

ก. นโยบายด้านอุปสงค์รวม (aggregate demand policies) หมายถึง นโยบายที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์รวม โดยในกรณีนี้ เพื่อที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการว่างงาน นโยบายดังกล่าวจึงเป็นนโยบายที่มุ่งที่จะก่อให้เกิดการขยายตัวของอุปสงค์รวม นโยบายด้านอุปสงค์รวมที่สำคัญจะประกอบไปด้วยนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง และการดำเนินนโยบายการเงินและนโยบายการคลังจะก่อให้เกิดการขยายตัวของอุปสงค์รวมเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานได้ก็คือ การดำเนินนโยบายการเงินและนโยบายการคลังแบบขยายตัว

ข. นโยบายด้านอุปทานรวม (aggregate supply policies) หมายถึง นโยบายที่การเปลี่ยนของอุปทานรวม เป็นนโยบายที่เกิดจากการลดอัตราภาษีเพื่อมุ่งสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ผลิตและแรงงานเพื่อให้มีผลิตภาพในการเพิ่มขึ้นจะนำไปสู่การขยายตัวของอุปทานรวมต่อไป

เงินเฟ้อ

เงินเฟ้อ (inflation) เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจมหภาคอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจมาเป็นระยะเวลานานแล้ว สำหรับปัญหาเงินเฟ้อแล้ว ปัญหาเงินเฟ้อกลับเป็นปัญหาที่นักเศรษฐศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวต่างมุ่งที่จะค้นหาอธิบายถึงสาเหตุในการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้า ดังจะเห็นได้จากความพยายามของ ฌอง โบแด็ง (Jean Bodin) นักเศรษฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศสในสมัยลัทธิพาณิชย์นิยมที่อธิบายการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้าในช่วงระหว่าง ค.ศ.1600 ว่าเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงิน หรือโลหะมีค่าโดยอาศัยทฤษฎีปริมาณเงินอย่างหยาบ (the crude quantity theory of money) ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่า ปัญหาเงินเฟ้อเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจมหภาคที่สำคัญที่นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษมาเป็นระยะเวลานานแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ภายหลังจากเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในปี ค.ศ.1930 ปัญหาเงินเฟ้อจะลดบทบาทความสำคัญลงเมื่อเทียบกับปัญหาการว่างงาน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า นักเศรษฐศาสตร์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาเงินเฟ้อ ในทางกลับกันนักเศรษฐศาสตร์ยังคงติดตามปัญหาเงินเฟ้ออยู่ต่อไป นอกจากนี้ ในช่วงหลังจากปี ค.ศ.1930นักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ยังได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของการเกิดเงินเฟ้อในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างจากสำนักคลาสสิกได้อีกด้วย ซึ่งเราจะได้กล่าวกันต่อไป จนกระทั่ง ปี ค.ศ.1960 ปัญหาเงินเฟ้อจึงได้เริ่มกลับมาเป็นปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจมหภาคอีกครั้ง หลายๆ ประเทศต่างก็เผชิญกับปัญหาเงินเฟ้อที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และปัญหาดังกล่าวก็มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นกว่าในอดีต ในปัจจุบันนักเศรษฐศาสตร์จึงต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ

1. ความหมายและการวัดเงินเฟ้อ

เงินเฟ้อหมายถึงสถานการณ์ที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปในระบบเศรษฐกิจกำลังสูงขึ้น ซึ่งจากความหมายที่ชัดเจนและถูกต้องดังกล่าว เราจะเห็นได้ว่า ในความหมายของเงินเฟ้อมีคำที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 คำที่เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติม ได้แก่ 1) ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไป (general level of prices) ซึ่งไม่ได้หมายถึง สินค้าและบริการทุกชนิดในระบบเศรษฐกิจ แต่เป็นลักษณะของราคาเฉลี่ยของสินค้าและบริการทุกชนิดในระบบเศรษฐกิจ โดยในช่วงที่เกิดเงินเฟ้อราคาสินค้าและบริการบางชนิดอาจจะคงที่หรือลดลงก็ได้ และ 2) ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปกำลังสูงขึ้น (rising general level of prices) ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเพิ่มขึ้น (on-going process) ของระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ที่มีขึ้นในลักษณะของการเพิ่มขึ้นเพียงครั้งเดียวแล้วก็ยุติไป

นอกจากนี้ในคำที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของระดับราคาสินค้าและบริการอีกคำหนึ่งที่เรารู้จักกันดีควบคู่ไปกับเงินเฟ้อ ก็คือ เงินฝืด (deflation) เงินฝืดเป็นคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า เงินเฟ้อ

โดยเงินเฟ้อหมายถึงสถานการณ์ที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปในระบบเศรษฐกิจกำลังลดลง อย่างไรก็ตาม หากการลดลงของระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเป็นการลดลงภายหลังจากเกิดภาวะเงินเฟ้อ เราจะเรียกสถานการณ์ดังกล่าวว่า การลดลงของเงินเฟ้อ (disinflation)

2. ประเภทของเงินเฟ้อ

ประเภทของเงินเฟ้อหรือเราอาจพิจารณาในแง่หนึ่งได้ว่าเป็นขนาดของเงินเฟ้อ สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

2.1 เงินเฟ้ออย่างอ่อน (low inflation) เป็นสถานการณ์ที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ และสามารถที่จะคาดคะเนได้ ทั้งนี้ เราอาจจะสังเกตได้จากอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นต่อปีจะไม่ใช่อัตราเงินเฟ้อที่ก้าวกระโดด แต่จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 2 หรือ 3 ต่อปี แต่ไม่เกินร้อยละ 10 ต่อปี ทำให้ถือว่าระดับราคายังค่อนข้างมีเสถียรภาพอยู่ ดังนั้น การดำเนินธุรกรรมทางเศรษฐกิจจึงยังคงสามารถที่จะดำเนินต่อไปได้

2.2 เงินเฟ้อค่อนข้างรุนแรง (galloping inflation) เป็นสถานการณ์ที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นค่อนข้างรวดเร็วและเป็นไปในลักษณะก้าวกระโดดอยู่ในอัตราร้อยละ 20 100 หรือ 200 ต่อปี ภาวะเงินเฟ้อค่อนข้างรุนแรงนี้ถือว่าเป็นระดับของเงินเฟ้อที่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจที่ค่อนข้างรุนแรง มูลค่าของเงินที่ประชาชนถืออยู่จะลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนจะถือเงินเฉพาะที่จำเป็นต้องใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่นั่นหมายถึงเงินในรูปของสิ่งของแทน

2.3 เงินเฟ้ออย่างรุนแรง (hyperinflation) เป็นสถานการณ์ที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากภายในระยะเวลาเพียงวัน ชั่วโมง หรือแม้แต่นาที โดยอัตราเงินเฟ้อสามารถเพิ่มขึ้นได้สูงถึงเกินกว่าร้อยละ 100 ต่อปี ภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงถือว่าเป็นสถานการณ์จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจอย่างรุนแรง โดยอาจทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ต้องหยุดชะงัก และนำความหายนะมาสู่เศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นตามมาได้

3. สาเหตุของเงินเฟ้อ

เราจึงสามารถแบ่งสาเหตุของเงินเฟ้อออกได้เป็น 2 สาเหตุหลัก ๆ ด้วยกัน ได้แก่ เงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปสงค์ (demand-side inflation) และเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทาน (supply-side inflation)

3.1 เงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปสงค์

คำอธิบายโดยทั่วไปถึงสาเหตุของเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปสงค์ก็คือ ภาวะที่อุปสงค์รวมเพิ่มขึ้นรวดเร็วกว่าความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจจนทำให้เกิดอุปสงค์รวมส่วนเกิน (excess of aggregate demand) ขณะเดียวกัน ภาคธุรกิจก็ไม่สามารถที่จะตอบสนองสถานการณ์ อุปสงค์รวมส่วนเกินได้โดยการขยายการผลิตเนื่องจากทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดได้ถูกนำมาใช้อย่างเต็มที่แล้ว ฉะนั้น ระดับราคาจึงถูกดึงขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์รวมและอุปทานรวมอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้ เราจึงมักเรียกเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปสงค์ในกรณีนี้ว่าเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดึงของอุปสงค์ (demand-pull inflation)

การอธิบายถึงการเพิ่มขึ้นของระดับราคาอยู่ในรูปของทฤษฎี ในที่นี้ จึงจะนำปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นมาสรุปให้อยู่ในรูปของทฤษฎี ซึ่งประกอบด้วย 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีปริมาณเงิน (the quantity theory) ทฤษฎีปริมาณเงินสมัยใหม่ (modern quantity theory) ทฤษฎีของเคนส์ (keynes' theory)

ก. ทฤษฎีปริมาณเงิน

ทฤษฎีปริมาณเงินถือได้ว่าเป็นทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคที่สำคัญก่อนหน้าที่จะมีการยอมรับแนวคิดของเคนส์อย่างกว้างขวางในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1930 ถึงตอนปลายของทศวรรษ 1950 ทฤษฎีปริมาณเงินเป็นส่วนหนึ่งในทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกที่สามารถนำไปใช้ในการอธิบายถึงบทบาทของเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนหนึ่งของแนวคิดที่ได้จากการศึกษาถึงบทบาทของเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจนี้เองได้นำไปสู่แนวคิดที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินกับระดับราคา' แนวคิดที่ถือได้ว่าเป็นแนวคิดหลักที่สำคัญที่ใช้ในการอธิบายถึงบทบาทของเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจและอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินกับระดับราคาก็คือ สมการแลกเปลี่ยน (the equation of exchange) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย เออร์วิง ฟิชเชอร์ (Irving Fisher) นักเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเยลของสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1911 โดยสมการการแลกเปลี่ยนของฟิชเชอร์เขียนได้ดังนี้

$$MV = PT$$

โดยที่ M คือ ปริมาณเงิน V คือ อัตราการหมุนเวียนของเงิน P คือ ระดับราคา และ T คือ ปริมาณของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ถูกผลิตขึ้นในรอบปี เราจึงเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่กำหนดอุปสงค์รวมจึงได้แก่ ปริมาณเงินและอัตราการหมุนเวียนของเงิน ขณะที่ปัจจัยที่กำหนดอุปทานรวมจึงได้แก่ ระดับราคา และปริมาณสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในรอบปี และเนื่องจากอยู่ในรูปของสมการซึ่งทั้งสองด้านต้องเท่ากันเสมอ ฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยใดๆ ในสมการจึงเป็นไปในลักษณะที่จะต้องคงความสมดุลของสมการอยู่เสมอ

อัตราการหมุนเวียนของเงินจะคงที่ในระยะยาวขณะที่ปริมาณสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในรอบปีก็เป็นการผลิต ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ทำให้อาจถือได้ว่าคงที่เช่นกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่กำหนดอุปสงค์รวมจึงคงเหลือเพียงปริมาณเงินขณะที่อุปทานรวมคงเหลือเพียงระดับราคา ด้วยเหตุนี้ เราจึงอาศัยทฤษฎีปริมาณเงินในรูปของสมการการแลกเปลี่ยนอธิบายถึงสาเหตุของเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดึงของอุปสงค์ได้ว่า ผลจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินเมื่ออัตราการหมุนเวียนของเงินคงที่จะทำให้อุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น และเนื่องจากปริมาณสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในรอบปีถูกกำหนดให้คงที่ จึงทำให้ระดับราคาต้องปรับตัวเพิ่มขึ้นในทิศทางและขนาดที่เท่ากันกับการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินนั่นเอง

ข. ทฤษฎีของเคนส์

แนวคิดของเคนส์ที่ใช้ในการอธิบายถึงภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดึงของอุปสงค์

เคนส์ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีปริมาณเงินที่ว่า การเพิ่มปริมาณเงินจะทำให้ระดับราคาเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเท่ากัน เพราะตามความเห็นของเคนส์ เคนส์เห็นว่าอัตราการหมุนเวียนของเงิน(V) ไม่คงที่ขณะเดียวกันเนื่องจากการวิเคราะห์ในทฤษฎีของเคนส์เป็นการวิเคราะห์ในระยะสั้น

เคนส์จึงมีข้อสมมติว่าภาวะดุลยภาพเมื่อเริ่มต้นเป็นภาวะดุลยภาพที่มีการว่างงานอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ทำให้กล่าวได้ว่าปริมาณสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในรอบปี (T) จะไม่คงที่ นอกจากนี้ เคนส์ยังเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเงินจะส่งผลกระทบต่ออุปสงค์รวมโดยอ้อมโดยผ่านการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยได้เท่านั้น ซึ่งในบางสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเงินอาจไม่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์รวมด้วยซ้ำไป ฉะนั้น เคนส์จึงไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีปริมาณเงินที่สรุปว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินที่จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวม จะเป็นผลให้ระดับราคาเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกันในท้ายที่สุด ระดับราคายังขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิตอีกทางหนึ่งด้วย โดยเคนส์ชี้ให้เห็นว่า แม้อุปสงค์รวมจะไม่เปลี่ยน แต่หากมีการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต ระดับราคาก็สามารถเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นรากฐานของแนวคิดเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทานที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนั่นเอง

ค. ทฤษฎีปริมาณเงินสมัยใหม่

ทฤษฎีปริมาณเงินสมัยใหม่ถูกพัฒนาขึ้นในราวปี ค.ศ.1960 โดยมี มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) นักเศรษฐศาสตร์สำนักชิคาโกเป็นผู้นำ ทั้งนี้ สาระสำคัญโดยทั่วไปของทฤษฎีปริมาณเงินสมัยใหม่จะมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างไปจากทฤษฎีปริมาณเงิน สมัยใหม่เห็นว่า ในระยะสั้น อัตราการหมุนเวียนของเงิน (V) จะไม่คงที่แต่จะมีเสถียรภาพ ขณะที่ผลผลิตก็อาจเปลี่ยนแปลงเนื่องจากนักทฤษฎีปริมาณเงินสมัยใหม่หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า นักการเงินนิยม (monetarist) เห็นด้วยกับเคนส์ว่า ภาวะดุลยภาพในตอนเริ่มต้นจะมีการว่างงานเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในระยะสั้นนี้ นักการเงินนิยมจึงเห็นว่าระดับราคาไม่จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นขึ้นในสัดส่วนเดียวกันกับการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงิน แต่ในระยะยาวแล้วนักการเงินนิยมมีความเห็นว่าการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินจะทำให้ระดับราคาเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกันแต่เพียงอย่างเดียวโดยที่ผลผลิตไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากเมื่อแรงงานและผู้ให้กู้ยืมตระหนักถึงการเพิ่มขึ้นของระดับราคาแล้ว แรงงานและผู้ให้กู้ยืมจะปรับตัวโดยการเรียกร้องค่าแรงที่เป็นตัวเงินและอัตราดอกเบี้ยที่เป็นตัวเงินเพิ่มขึ้น ทำให้ค่าแรงที่เป็นตัวเงินและอัตราดอกเบี้ยที่เป็นตัวเงินเพิ่มขึ้นจนเท่ากับระดับราคาที่เพิ่มขึ้นจึงเป็นผลให้ค่าแรงที่แท้จริงและอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง การเพิ่มขึ้นของผลผลิตและอัตราการหมุนเวียนของเงินในระยะสั้นจะสิ้นสุดลง ทำให้ในท้ายที่สุดการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินจะเป็นผลให้ระดับราคาเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเท่ากันเพียงอย่างเดียว

3.2 เงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทาน

ในทางประวัติศาสตร์ เงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทานถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นหลังช่วงปี ค.ศ.1950 เป็นต้นมา โดยก่อนหน้านี้ คำอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดขึ้นของภาวะเงินเฟ้อก็คือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อมีอุปสงค์รวมมากเกินไปในระบบเศรษฐกิจ เงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทานจึงถูกกล่าวถึงในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์เงินเฟ้อรูปแบบใหม่ (new inflation) นับตั้งแต่หลังช่วงปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา เงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทานนี้จะเพิ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกหลังช่วงปี ค.ศ.1950

เงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทานเป็นภาวะเงินเฟ้อที่สามารถเกิดขึ้นได้แม้ไม่มีภาวะอุปสงค์

รวมที่มากเกินไป โดยเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทานมีสาเหตุสำคัญมาจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตจำเป็นต้องลดการผลิต เพื่อที่จะทำให้ตนสามารถที่จะขึ้นราคาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ เราจึงมักเรียกภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปทานในอีกชื่อหนึ่งว่า เงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของต้นทุน (cost-push inflation) หรือเงินเฟ้อที่เกิดจากผู้ขาย (sellers inflation)

ในที่นี้ เพื่อให้การวิเคราะห์สาเหตุการเพิ่มขึ้นของต้นทุนจะส่งต่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อชัดเจนยิ่งขึ้น เราจะสรุปถึงสาเหตุการเพิ่มขึ้นของต้นทุนออกเป็น 3 สาเหตุสำคัญด้วยกัน โดยในแต่ละสาเหตุเราก็สามารถที่จะนำมาใช้แบ่งเป็นประเภทของเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของต้นทุนที่แตกต่างกัน 3 ประเภท ได้แก่ เงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของค่าแรง (wage-push inflation) เงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของกำไร (profit-push inflation) และเงินเฟ้อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทานอย่างกะทันหัน (supply shock inflation)

ก. เงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของค่าแรง เงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของค่าแรงเป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเรียกร้องค่าแรงที่เป็นตัวเงิน (money wage) ให้สูงขึ้นของกลุ่มสหภาพแรงงาน (labor unions) ทั้งๆ ที่ผลิตภาพของแรงงานไม่ได้สูงขึ้นหรือสูงขึ้นน้อยกว่าค่าแรงที่เรียกร้อง จึงเป็นผลให้ต้นทุนต่อหน่วยการผลิต (per unit production cost) เพิ่มขึ้น ภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของค่าแรงนี้จะมีโอกาสเกิดขึ้นมาน้อยเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับอำนาจการต่อรองของสหภาพแรงงานด้วย ตลาดแรงงานที่จะสามารถก่อให้เกิดเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของค่าแรงได้นี้จะต้องเป็นตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันอย่างไม่สมบูรณ์ (imperfectly competitive labor markets) เท่านั้น

สถานการณ์เงินเฟ้อที่จะถูกจัดให้อยู่ในประเภทของเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของค่าแรงนั้น เราจะหมายถึงเฉพาะภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากค่าแรงที่สูงขึ้นอันเป็นผลมาจากการเรียกร้องของสหภาพแรงงานทั้ง ๆ ที่ไม่มีอุปสงค์ส่วนเกินของแรงงาน (excess demand for labor) ในตลาดแต่อย่างใดเท่านั้น

ข. เงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของกำไร

เกิดจากผู้ผลิตตั้งใจที่จะขึ้นราคาสินค้าเพื่อเพิ่มกำไรให้กับธุรกิจของตน แม้ว่าจะไม่มีการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตแต่อย่างใด แต่ผู้ผลิตก็สามารถที่จะขึ้นราคาสินค้าของตนเพื่อเพิ่มกำไรได้ ผู้ผลิตที่สามารถกำหนดราคาตามที่ตนเองต้องการได้โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับกลไกราคา นั้นย่อมหมายถึง สินค้าของผู้ผลิตดังกล่าวจะต้องอยู่ในตลาดแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์เท่านั้น ทั้งนี้ ราคาสินค้าที่สามารถถูกกำหนดได้เองจากผู้ผลิตโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับกลไกราคานี้เราเรียกว่า adjusted or administered prices ซึ่งหมายถึง ราคาที่สามารถปรับได้

ค. เงินเฟ้อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทานอย่างกะทันหัน

หรือบางทีเรียกว่า commodity inflation ซึ่งเป็นลักษณะของภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของราคาวัตถุดิบหรือพลังงานอันจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในท้ายที่สุด โดยผลจากการเพิ่มขึ้นของราคาวัตถุดิบหรือพลังงานนำไปสู่ภาวะเงินเฟ้อ

จะเห็นได้ว่า เราได้มีการแบ่งแยกถึงสาเหตุของเงินเฟ้อออกจากกันอย่างชัดเจนเป็น 2 สาเหตุสำคัญ คือ เงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของอุปสงค์และเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันของต้นทุน ในหนึ่งช่วงเวลาของการเกิดเงินเฟ้ออาจจะเป็นผลมาจากทั้งแรงดันของอุปสงค์และแรงดันของต้นทุนก็ได้ กล่าวคือ สมมติให้มีการ

เพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นตอนต้นในระดับหนึ่ง ก่อให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้ผลิตที่จะขยายการผลิตโดยการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น และเนื่องด้วยแรงงานอาจมีความล่าช้า (lag) ในการตระหนักถึงระดับราคาที่สูงขึ้น ทำให้แรงงานยินดีที่จะทำงาน ณ ระดับค่าแรงที่เป็นอยู่ในขณะนั้น แต่เมื่อแรงงานตระหนักถึงระดับราคาที่สูงขึ้น แรงงานก็จะเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้น และทันทีที่สิ่งนี้เกิดขึ้นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดันต้นทุนก็จะเข้ามาเสริมภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงดึงของอุปสงค์ในตอนต้น ทำให้ระดับราคายังคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่องได้อีก อย่างไรก็ตาม ภาวะเงินเฟ้อในลักษณะดังกล่าวนี้ ในท้ายที่สุดแล้วก็จะสิ้นสุดลงหากไม่มีแรงดึงของอุปสงค์เกิดขึ้นอีก

4. การคาดคะเนและผลกระทบของเงินเฟ้อ

ขณะเดียวกันก็อาจจะยากต่อการทำความเข้าใจมากกว่าเมื่อเทียบกับผลกระทบของการว่างงาน โดยผลกระทบของเงินเฟ้อที่จะกล่าวถึงในที่นี้ เราจะพิจารณาเฉพาะผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีต่อการกระจายรายได้และความมั่งคั่ง การจัดสรรทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ประชาชาติ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผลกระทบต่อความเท่าเทียมกัน (equity effects) ผลกระทบต่อประสิทธิภาพ (efficiency effects) และผลกระทบต่อผลผลิต (output effects) ผลกระทบของเงินเฟ้อที่จะกล่าวถึงในที่นี้ เราจะไม่นับว่าเป็นเงินเฟ้อประเภทใดเป็นพิเศษ เราควรทำความเข้าใจไว้ว่าเงินเฟ้อแต่ละประเภทสามารถที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในขนาดที่แตกต่างกันได้ อย่างผลกระทบของเงินเฟ้อจะแตกต่างกันได้อย่างมากระหว่างกรณีเงินเฟ้อที่คาดการณ์ได้ล่วงหน้า (anticipated inflation) กับเงินเฟ้อที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า (unanticipated inflation) การวิเคราะห์ผลกระทบของเงินเฟ้อเพื่อควบคู่ไปกับผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ประการในข้างต้น

4.1 ผลกระทบต่อความเท่าเทียมกัน เป็นการพิจารณาถึงผลกระทบของเงินเฟ้อที่ส่งผลต่อการกระจายรายได้และความมั่งคั่งที่แตกต่างกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

ก. กรณีเงินเฟ้อที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า สามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. กลุ่มผู้มีรายได้ประจำ (fixed income groups) กับกลุ่มผู้มีรายได้ที่ยืดหยุ่นได้ (flexible income groups) กลุ่มผู้มีรายได้ประจำ อาทิ ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทเอกชน แรงงานหรือลูกจ้างในโรงงานหรือผู้ที่มีรายได้จากเงินบำนาญ จะได้รับผลเสียจากภาวะเงินเฟ้อกรณีนี้ เนื่องจาก เมื่อเกิดเงินเฟ้อรายได้ที่แท้จริง (real income) ของบุคคลกลุ่มนี้จะลดลง ในทางตรงกันข้าม กลุ่มผู้มีรายได้ที่ยืดหยุ่นได้ อาทิ พ่อค้า ผู้ผลิต หรือแรงงานที่อยู่ในสภาพแรงงานที่เข้มแข็งอาจจะได้รับประโยชน์จากภาวะเงินเฟ้อในกรณีนี้ได้ ถ้าหากว่าราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเร็วกว่าราคาของปัจจัยการผลิตหรือมีการเรียกร้องค่าแรงให้เพิ่มสูงกว่าอัตราเงินเฟ้อ

2. กลุ่มผู้เป็นเจ้าหนี้ (creditors) กับกลุ่มผู้เป็นลูกหนี้ (debtors) กลุ่มผู้เป็นเจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้ยืมจะได้รับผลเสียจากภาวะเงินเฟ้อในกรณีนี้ เพราะมูลค่าที่แท้จริงของเงินที่ให้กู้ยืมแก่ลูกหนี้ไปในช่วงก่อนเกิดภาวะเงินเฟ้อจะมีมูลค่าลดลงเมื่อมีการนำใช้คืนในช่วงที่เกิดภาวะเงินเฟ้อหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ อำนาจซื้อของเงินที่ให้กู้ยืมไปจะลดลงเมื่อเงินที่ให้กู้ยืมไปถูกนำมาใช้คืนในช่วงที่เกิดภาวะเงินเฟ้อ

3. กลุ่มผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าคงที่ (fixed-value assets) กับกลุ่มผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าผันแปร (variable-value assets) ในทำนองเดียวกับกลุ่มผู้มีรายได้ประจำกับกลุ่มผู้มีรายได้ที่ยืดหยุ่นได้ เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ กลุ่มผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าคงที่ อาทิ เงิน หุ่นกู้ พันธบัตรรัฐบาล หรือบัญชีเงินฝากจะได้รับผลเสียจากภาวะเงินเฟ้อในกรณีนี้เกิดภาวะเงินเฟ้อมูลค่าที่แท้จริงของสินทรัพย์เหล่านี้จะมีมูลค่าลดลง ในทางตรงกันข้าม กลุ่มผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าผันแปรหรือเราเรียกว่า สินทรัพย์ถาวร (real assets) อาทิ บ้าน คอนโดมีเนียม โรงงาน เครื่องจักรอุปกรณ์

ข. กรณีเงินเฟ้อที่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า จะทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างไปจากกรณีเงินเฟ้อที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ดังนี้

1. กลุ่มผู้มีรายได้ประจำกับกลุ่มผู้มีรายได้ที่ยืดหยุ่นได้ เมื่อบุคคลสามารถคาดการณ์ภาวะเงินเฟ้อได้ล่วงหน้า กลุ่มผู้มีรายได้ประจำย่อมสามารถที่จะเตรียมตัวเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ โดยกลุ่มผู้มีรายได้ประจำบางกลุ่มที่สามารถรวมกลุ่มเป็นสหภาพแรงงานที่มีอำนาจต่อรองได้ อาจจะเรียกร้องให้มีการปรับค่าแรงให้เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับอัตราเงินเฟ้อ กลุ่มแรงงานผู้มีรายได้ประจำในกรณีนี้ก็อาจได้รับผลกระทบจากภาวะเงินเฟ้อที่ลดน้อยลงไปได้ และสำหรับกลุ่มผู้มีรายได้ที่ยืดหยุ่นได้ การที่สามารถคาดการณ์ภาวะเงินเฟ้อได้ล่วงหน้าก็อาจทำให้บุคคลเหล่านี้แสวงหาวิธีที่จะสร้างประโยชน์ให้กับตัวเองมากขึ้นได้อีก โดยบุคคลเหล่านี้ อาจทำการกักตุนสินค้าหรือเร่งผลิตสินค้าในช่วงที่ยังไม่เกิดภาวะเงินเฟ้อเพื่อที่จะนำมาขายเมื่อระดับราคาสินค้าสูงเร็วกว่าราคาต้นทุนการผลิต

2. กลุ่มผู้เป็นเจ้าของหนี้กับกลุ่มผู้เป็นลูกหนี้ ในกรณีที่บุคคลสามารถคาดการณ์เงินเฟ้อล่วงหน้าได้ กลุ่มผู้เป็นเจ้าหนี้ที่เคยได้รับผลเสียในกรณีที่เกิดภาวะเงินเฟ้อที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ก็อาจได้รับประโยชน์ได้ หากเขาสามารถที่จะบวกค่าชดเชยอัตราเงินเฟ้อ (inflation premium) ไปในอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (real interest rates) เพื่อให้อัตราดอกเบี้ยที่ (nominal interest rates) สอดคล้องกับภาวะเงินเฟ้อ

3. กลุ่มผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าคงที่กับกลุ่มผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าผันแปร การที่ผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าคงที่สามารถคาดการณ์เงินเฟ้อได้ล่วงหน้าอาจจะบรรเทาผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากเงินเฟ้อได้ โดยการที่ผู้ถือสินทรัพย์ประเภทนี้ทำการปรับตัวโดยการหันไปถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าผันแปรแทนบางส่วนหรือทั้งหมด ขณะที่กลุ่มผู้ถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าผันแปรก็อาจได้รับประโยชน์มากขึ้นอีกได้ หากเขาทำการซื้อสินทรัพย์เหล่านี้มาสะสมเพิ่มขึ้นและขายทำกำไรเมื่อมูลค่าของสินทรัพย์เหล่านั้นเพิ่มขึ้นสูงกว่าอัตราเงินเฟ้อ

4.2 ผลกระทบต่อประสิทธิภาพ เป็นการพิจารณาถึงผลกระทบของเงินเฟ้อที่มีต่อการจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจ โดยเราจะแบ่งออกเป็น 2 กรณีเช่นกัน คือ

ก. กรณีเงินเฟ้อที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า การจัดสรรทรัพยากรจะเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผลของเงินเฟ้อจะทำให้เกิดการบิดเบือนในราคาเปรียบเทียบ (distortions in the relative prices) ของสินค้าแตกต่างกัน โดยเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อสินค้าบางชนิดจะมีราคาเปรียบเทียบต่ำกว่าระดับราคาสินค้าทั่วไป อาทิ เงิน เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนว่ามูลค่าที่แท้จริง หรืออำนาจซื้อของเงินจะลดลงเมื่อเกิดเงินเฟ้อ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้บุคคลลดการถือเงินแล้วหันไปถือสินทรัพย์ที่มีมูลค่าผันแปรได้เพื่อเก็งกำไร

ซึ่งเวลาที่สูญหายไปของบุคคลอื่นเป็นผลจากการปรับตัวต่ออัตราเงินเฟ้อ และการนำสินทรัพย์มาใช้ในการเก็งกำไรแทนที่จะนำเวลาและสินทรัพย์ดังกล่าวไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตของประเทศนี้ ย่อมทำให้การจัดสรรทรัพยากรและระบบเศรษฐกิจโดยรวมมีประสิทธิภาพลดลง

ข. กรณีเงินเฟ้อที่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า แม้บุคคลจะสามารถคาดการณ์ภาวะเงินเฟ้อได้ล่วงหน้า แต่เนื่องจากการบิดเบือนในราคาเปรียบเทียบของเงินและสินค้าชนิดอื่นไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะเมื่อเกิดเงินเฟ้อในระดับสูง ทำให้การจัดสรรทรัพยากรโดยไม่มีประสิทธิภาพจึงยังคงเกิดขึ้นได้ ขณะเดียวกัน ผลจากการที่บุคคลคาดการณ์ว่าภาวะเงินเฟ้อจะเกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับตัวต่อภาวะเงินเฟ้อ จนอาจทำให้เกิดต้นทุนในการบริหาร(administrative costs) หรือที่นักเศรษฐศาสตร์บางคนเรียกว่า menu cost of inflation ซึ่งหมายถึงต้นทุนในแง่ของค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการปรับราคาสินค้าและบริการใหม่ในแต่ละครั้งที่อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น

4.3 ผลกระทบต่อผลผลิต เป็นการพิจารณาถึงผลกระทบของเงินเฟ้อที่มีต่อผลผลิตและการจ้างงานของภายในประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีอีกเช่นกัน ดังนี้

ก. กรณีเงินเฟ้อที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ผลกระทบของภาวะเงินเฟ้อที่มีต่อผลผลิตและจ้างงานอาจแตกต่างกันออกไปได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ใช้ในการพิจารณาเมื่อเกิดแรงดึงของอุปสงค์จนทำให้ระดับราคาเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่งที่สูงกว่าค่าแรงที่เป็นตัวเงินในขณะที่ไม่ตระหนักถึงภาวะเงินเฟ้อ ผู้ผลิตย่อมต้องการขยายการผลิตและเพิ่มการจ้างงานจนทำให้ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้นได้

ข. กรณีเงินเฟ้อที่สามารถคาดการณ์ได้ ในทางเศรษฐศาสตร์ความสามารถในการคาดการณ์ของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันออกไปได้ ขึ้นอยู่กับข้อสมมติที่ใช้ในการพิจารณาแต่ในเบื้องต้นนี้ เราจะสมมติให้บุคคลมีความสามารถในการคาดการณ์ได้แต่เป็นไปในลักษณะที่ล่าช้ากว่าการเพิ่มขึ้นของระดับราคา ทำให้ในระยะสั้นเมื่อเกิดเงินเฟ้ออย่างต่ำที่เกิดจากแรงดึงของอุปสงค์ การจ้างงานและผลผลิตจึงขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป เมื่อแรงงานเริ่มคาดการณ์ถึงภาวะเงินเฟ้อได้ แรงงานย่อมจะเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตลดลงและเกิดการว่างงานเพิ่มขึ้นได้